

LIBER PRIMUS

Lectio I.

A.

Δ = nadgradnja

2. a. pater familias est.
b. mater familias est.
c. Romanae non sunt.

3. a. Titus.
b. Cornelia.
c. Dominus.

4. a. estis – 2. os. pl. prez. (ste)
sumus – 1. os. pl. prez. (smo)
este! – 2. os. pl. imp. (bodite!)
b. si – 2. os. sg. prez. (es)
so – 3. os. pl. prez. (sunt)
bodi! – 2. os. sg. imp. (es!)

5. inf. abesse (biti odsoten, manjkati)
imp. abes! (manjkaj!), abeste! (manjkajte!)
prez. sg. absum (manjkam), abes (manjkaš), abest (manjka); pl. absumus (manjkamo),
abestis (manjkate), absunt (manjkajo)

B.

1. a. Priamus servus Graecus est. Priam je grški suženj.
b. Servus Davus coquus est. Suženj Davus je kuhar.
c. Claudia Metella domina et mater familias est. Klavdija Metela je gospodarica in mati družine.

2. a. est. Kornelija je rimska deklica.
b. est. Titus je rimski deček.
c. sunt. Davus, Sirus in Priam so sužnji.

3. a. Davus medicus non est. Davus coquus est.
b. Syrus vir Romanus et pater familias non est. Syrus servus est.
c. Afra et Urbana et Lydia feminae Romanae non sunt. Afra, Urbana, Lydia servae sunt.

4. a. Priamus et Davus servi sunt.
b. Afra et Lydia feminae Romanae non sunt.
c. Urbana et Afra et Lydia servae sunt.

C.

1. a. Mark Tulij Ciceron je Rimljan.
b. Tudi Gaj Julij Cezar in Mark Antonij sta Rimljana.

c. Hanibal ni Rimljan.

2. a. Kocka je (bila) vržena. Kocka je padla. (Odločeno je.) (Cezar)
- b. Krivda je moja. (Jaz sem kriv.) (Cicero)
- c. Veličastni Rim! (Ovidij)
- d. Prva pot je težavna. (Vsak začetek je težak.) (Ovidij)
- e. Marmornati Rim. Iz marmorja zgrajeni Rim. (Avgust)
- f. Večni Rim.

3. a. Claudia Metella domina Romana et mater familias (familiae) est.
- b. Medicus Priamus (vir) Romanus non est, servus Graecus est.
- c. Etiam Afra (et) Syrus (et) coquus Davus servi sunt.

4. Po grških črkah (Y in aspirate).

5. a. familia – družina → familiaren – sproščen/domač
- b. servus – suženj → servilen – klečeplazen/pretirano uslužen
- c. dominus – gospodar → dominanten – prevladujoč/gospodovalen
- d. medicus – zdravnik → medicina – zdravilstvo/zdravilo

D.

1. [Markus Tullius Cicero] [Gajus Julius Cezar]
2. Daphne je substantiv grškega izvora (ph); adjektiv Blagayana izhaja iz imena Blagay.
3. Učenci: Pozdravljen, učitelj!
Učitelj: Pozdravljeni, učenci!

Lectio II.

A.

1. a. in villa rustica est.
- b. in atrio sunt.
- c. in culina sunt.

2. a. Aqua et Faunus et rosae.
- b. Afra, Cornelia, Syrus.
- c. In triclinio.

3. inf. adesse (biti prisoten, pomagati)
imp. ades! (pomagaj!), adeste! (pomagajte!)
prez. sg. adsum (pomagam), ades (pomagaš), adest (pomaga); pl. adsumus (pomagamo), adestis (pomagate), adsunt (pomagajo)

4. a. ades – 2. os. sg. prez., prisoten si/pomagaš
abest – 3. os. sg. prez., odsoten je/manjka
adsumus – 1. os. pl. prez., prisotni smo/pomagamo
adestis – 2. os. pl. prez., prisotni ste/pomagate
abeste! – 2. os. pl. imp., bodite odsotni!/manjkajte!
- b. pomagajo – 3. os. pl. prez., adsunt
manjkam – 1. os. sg. prez., absum
manjkajte! – 2. os. pl. imp., abeste!

5. cum virō – z možem → druga o-deklinacija
cum feminā – z žensko → prva a-deklinacija
hortō – z vrtom → druga o-deklinacija

B.

1. a. Ubi es, puella mea? Kje si, deklica moja?
b. In horto sum, matercula. Na vrtu sem, mamica.
c. Etiam Afra in horto est, domina! Tudi Afra je na vrtu, gospa!

2. a. Marcus Cornelius Berullus cum familiā in villā rusticā est. Mark Kornelij Berul je z družino v vili rustiki.
b. Dominus et domina cum Cerberō in atrio sunt. Gospodar in gospodarica sta s Cerberom v atriju.
c. Syrus cum Corneliā et cum Afrā in hortō est. Syrus je s Kornelijo in Afro na vrtu.

3. a. es, sum. »Kornelija, kje si?« »Na vrtu sem, mamica.«
b. estis, sumus. »Kornelija in Afra, kje sta?« »Na vrtu sva.«

4. a. magna. Vila rustika/podeželski dvorec je velik/a in lep/a.
b. magna. Hiša je velika in lepa.
b. magna. Tudi inzula/stanovanjski blok je velik/a.
d. parva. Toda koča je majhna.

5. a. Titus in triclinio est. Titus/Tit je v trikliniju/jedilnici.

- b. Pater et mater familias in atrio sunt. Gospodar/hišni oče in gospodarica/hišna mati sta v atriju.
 c. Etiam Cerberus ibi est. Tudi Cerber je tam.

C.

1. a. Žoga je moja. (Zmagal sem.) (Plavt)
 b. Volk v basni. (Mi o volku, volk iz gozda.) (Terencij)
 c. Hanibal pred vrati. (Nevarnost je pred vrati.) (Cicero)
 d. Ali Cezar/cesar ali nič. (Besede se ne nanašajo na Gaja Julija Cezarja, ampak jih je baje zase izrekel Cesare Borgia, sin papeža Aleksandra VI. iz 15./16. stol.) (v nadaljevanju: utrumque fuit – bil je oboje.)
 e. Tukaj in sedaj. (Tako na kraju samem.)

2. a. Coquus Davus cum Urbana in culina est.
 b. Medicus Priamus cum Afra et (cum) filia Lydia in triclinio est.
 c. Parvus Faunus in aqua in horto est.

3. lupus (volk) – lupa (volkulja)
 coquus (kuhar) – coqua (kuharica)
 puer (deček) – puella (deklica)
 vir (mož) – femina (ženska)

4. N imenvalnik ← nominare – imenovati
 G rodilnik ← gignere – roditi, genitus – rojen
 D dajalnik ← dare – dati
 A tožilnik ← accusare – tožiti
 V zvalnik ← vocare – klicati
 Ab ablativ

5. a. klinika ← gr. klínē – postelja
 b. H – hospital ← lat. hospitale – bolnišnica
 c. ambulanta ← lat. ambulare – hoditi

D.

1. [ekce akva]
 2. Viola je substantiv prve a-deklinacije, odorata je adjektiv femininum.
 3. Učenci: Na svidenje, učiteljica!
 Učiteljica: Na svidenje, učenci!

Lectio III.

A.

1. a. dea sapientiae est.
- b. familiae et feminarum est.
- c. dei familiae Romanae sunt.

2. a. Terrae fecundae.
- b. Deae Proserpinae.
- c. Naturae et bestiarum et silvarum.

3. a. sg. dea Romana (rimška boginja), deae Romanae (r. boginje), deae Romanae (r. boginji), deam Romanam (r. boginjo), dea Romana! (o r. boginja!), cum deā Romanā (z r. boginjo); pl. deae Romanae (r. boginje), earum Romanarum (r. boginj), deis Romanis (r. boginjam), deas Romanas (r. boginje), deae Romanae! (o r. boginje!), cum deis Romanis (z r. boginjami).

sg. pulchra rosa (lepa vrtnica), pulchrae rosae (l. vrtnice), pulchrae rosae (l. vrtnici), pulchram rosam (l. vrtnico), pulchra rosa! (o l. vrtnica!), pulchrā rosā (z lepo vrtnico); pl. pulchrae rosae (l. vrtnice), pulchrarum rosarum (l. vrtnic), pulchris rosis (l. vrtnicam), pulchras rosas (l. vrtnice), pulchrae rosae (o l. vrtnice!), pulchris rosis (z l. vrtnicami)

b. silvis (2) – D pl. (gozdovom/a), Ab pl. (z gozdovi/oma)

historia (3) – N sg. (zgodovina), V sg. (o zgodovina!), Ab sg. (z zgodovino)

terrarum – G pl. (dežel)

c. s sužnjo – Ab sg. (cum serva)

modrost (3) – N sg. (sapientia), A sg. (sapientiam), V sg. (sapientia!)

z naravo – Ab sg. (naturā)

4. inf. inesse (biti v nečem/notri)

imp. ines! (bodi v/notri), ineste! (bodite v/notri)

prez. sg. insum (sem v nečem/notri), ines, inest; pl. insumus, inestis, insunt

5. a. inestis – 2. os. pl. prez. (ste v nečem, ste notri)
- absumus – 1. os. pl. prez. (odsotni smo, manjkamo)
- adeste! – 2. os. pl. imp. (bodite prisotni!, pomagajte!)

b. prisoten si – 2. os. sg. prez. (ades)

odsotni ste – 2. os. pl. prez. (abestis)

pomagaj! – 2. os. sg. imp. (ades!)

B.

1. a. Bona dea. Favna ali Bona dea (Dobra boginja) je starodavna boginja.
- b. Pallas. Atena ali Palada je grška boginja.
- c. Cupido. Amor ali Kupido (Poželenje) je sin lepe boginje (namreč Venere).

2. a. Avrora (Jutranja zarja) je prijateljica muz (dobesedno: muzam). (Rana ura, zlata ura.) Musis – objekt v dativu (predmet v 3. skl.)

b. Zgodovina je učiteljica življenja. Historia – subjekt (osebek)

c. Hanibal je pred vrati. (Nevarnost je pred vrati.) Ad portas – adverbialno (prislovno) določilo kraja

3. a. sapientiae. Minerva je boginja modrosti.

- b. bestiarum. Diana je boginja divjih živali.
- c. silvarum. Diana je tudi boginja gozdov.

- 4. a. inest. Mali Favn je v vodi.
- b. absunt. Afra in Urbana sta odsotni/manjkata.
- c. ades! Lidija, pomagaj gospodarici!

- 5. a. Favna je starodavna rimska boginja. Pl. Fauna et Fortuna antiquae deae Romanae sunt. Favna in Fortuna sta starodavni rimski boginji.
- b. Prozerpina, Mars in Vulkan so otroci (sinovi in hčerka) boginj. Sg. Proserpina est filia deae. Prozerpina je hčerka boginje.
- c. Kocka je (bila) vržena. (Kocka je padla. Odločeno je.) Pl. Aleae iactae sunt. Kocke so (bile) vržene.

C.

- 1. a. Cuius, Claudiae Metellae. Čigava hčerka je Kornelija? K. je hčerka Klavdije Metele.
- b. Cuius, filiae familias. Čigavo življenje je dobro? Življenje gospodarjeve hčerke je dobro.
- c. Cuius, Urbanae. Čigava tovarišica je Lidija? L. je Urbanina tovarišica.

- 2. a. Potek življenja. (Življenjepis.) (Cicero)
- b. V spomin. (Cicero)
- c. Spodrsljaj jezika. (Pomota v govorjeni besedi.) (Sv. pismo)
- d. Spodrsljaj spomina. (Spominska pomota.)
- e. Narava je v najmanjših stvareh največja (najveličastnejša, zelo velika).

- 3. a. Iuno magna dea Romana est.
- b. Iuno dea feminarum et familiae est.
- c. Etiam Minerva et Diana deae Romanae sunt.
- d. Mater Proserpinae Ceres est.
- e. Filius Claudiae Titus est.
- f. Familia Corneliae magna est.

- 4. Hera – Junona – glavna boginja, zaščitnica žena, družine – pav, gosi
- Pozejdon – Neptun – bog morja – trizob, žena Amfitrita, sin Triton
- Apolon – Apolon – bog svetlobe, glasbe, harmonije – lira, lok, puščice, Fojbos
- Atena – Minerva – boginja modrosti – sova, čelada, kopje, Palada
- Artemida – Diana – boginja lova, Apolonova sestra dvojčica – košuta, lok, puščice
- Afrodita – Venera – boginja lepote – golob, vrabček, sin Eros
- Hermes – Merkur(ij) – bog popotnikov in trgovcev, božji sel – glasniška palica, krilati čevlji/kapa
- Demetra – Cerera – boginja rodovitnosti in žetve – žitno klasje, čebela
- Dioniz – Bakh(us) – bog vina, veseljačenja – vinska trta, čaša
- Hefajst – Vulkan – bog ognja, božanski kovač – žena Afrodita, Ahilov ščit
- Ares – Mars – bog vojne – volk, detel, orožje

- 5. a. gledališče
- b. postati gledališki igralec
- c. muzej
- d. kulturni (in znanstveni) molk

D.

1. Pozdravljena/Zdravstvuj, (Marija,) milosti polna!
2. Fractura je substantiv prve a-deklinacije, complicata je adjektiv femininum.
3. Učitelj: Kdo danes manjka?
Učenci: Nihče ne manjka, učitelj.

Lectio IV.

A.

- 1.** a. liberi Gariae et Urani sunt.
b. filiae Saturni et Rheae sunt.
c. filii Saturni et Rheae sunt.

- 2.** a. Iuppiter.
b. Pluto sive Dis Pater sive Orcus.
c. Neptunus.

3. a. sg. servus Romanus (rimski suženj), servi Romani (r. sužnja), servo Romano (r. sužnju), servum Romanum (r. sužnja), serve Romane! (o r. suženj!), cum servo Romano (z r. sužnjem); pl. servi Romani (r. sužnji), servorum Romanorum (r. sužnje), servis Romanis (r. sužnjem), servos Romanos (r. sužnje), servi Romani! (o r. sužnji!), cum servis Romanis (z r. sužnji)

sg. bonus dominus (dober gospodar), boni domini, bono domino, bonum dominum, bone domine (o dobri gospodar!), cum bono domino; pl. boni domini (dobri gospodarji), bonorum dominorum, bonis dominis, bonos dominos, boni domini! (o dobri gospodarji!), cum bonis dominis

b. pulchro horto (2) – D sg. (lepemu vrtu), Ab sg. (z lepim vrtom)

amicos fidos (2) – A pl. (zvesta prijatelja, zveste prijateljje)

magni coqui (5) – G sg. (velikega kuharja), N pl. (velika kuharja, veliki kuharji), V pl. (o velika kuharja!, o veliki kuharji!)

c. zvestega prijatelja (2) – G sg. (amici fidi), A sg. (amicum fidum)

marljive učence – A pl. (discipulos sedulos)

o suženj Davus! – V sg. (serve Dave!)

4. a. sg. poēta Romanus (rimski pesnik), poētae Romani, poētae Romano, poētam Romanum, poēta Romane! (o r. pesnik!), cum poēta Romano; pl. poētae Romani (r. pesniki), poētarum Romanorum, poētis Romanis, poētas Romanos, poētae Romani! (o r. pesniki!), cum poētis Romanis

sg. fagus lata (košata bukev), fagi latae, fago latae, fagum latam, fage lata! (o k. bukev!), fago lata; pl. fagi latae (k. bukve), fagorum latarum, fagis latis, fagos latas, fagi latae! (o k. bukve!), fagis latis

b. populi altae (5) – G sg. (visokega topola), N pl. (visoka/i topola/i), V pl. (o visoka/i topola/i!)

piratas antiquos (2) – A pl. (starodavna/e morskā/e roparja/e)

nautae Romani (5) – G sg. (rimskega mornarja), N pl. (rimska/i mornarja/i), V pl. (o rimska/i mornarja/i!)

humō fecundā – Ab. sg. (z rodovitno zemljo/prstjo)

c. grškega pesnika (2) – G sg. (poētae Graeci), A sg. (poētam Graecum)

rodovitno prst – A sg. (humum/terram fecundam)

visoki topoli (2) – N pl. (populi altae), V pl. (populi altae!)

5. inf. interesse (biti vmes, udeležiti se)

imp. interes! (bodi vmes!, udeleži se!), intereste! (bodite vmes!, udeležite se!)

prez. sg. intersum (sem vmes, udeležim se), interes, interest; pl. intersumus, interestis, intersunt

- 6. a.** abest – 3. os. sg. prez. (odsoten je, manjka)
 inestis – 2. os. pl. prez. (ste v nečem, ste notri)
 intereste! – 2. os. pl. imp. (bodite vmes!, udeležite se!)
b. manjkati – inf. (abesse)
 pomagamo – 1. os. pl. prez. (adsumus)
 ste v nečem – 2. os. pl. prez. (inestis)

B.

- 1.** a. Orcus. Pluton ali Dis Pater (Oče bogastva) ali Orkus/Ork je bog podzemlja.
 b. Phoebus. Apolon ali Fojbos/Febus je Eskulapijev/Eskulapov oče.
 c. Liber. Bakhus/Bakh ali Liber (Svobodni) je bog vina.
- 2.** a. Romuli et Remi. Mars je oče Romula in Rema/Romulov in Remov oče.
 b. Mercurii et Bacchi. Jupiter je oče Merkurja in Bakha/Merkurjev in Bakhov oče.
 c. deorum et dearum. Merkur(ij) je sel bogov in boginj.
- 3.** a. Zvest prijatelj je vedno redek. Pl. Amici fidi semper rari sunt.
 b. Tudi Neptun in Ork sta otroka bogov. Sg. Etiam Orcus filius dei est.
 c. Pomagajte, moji sinovi! Kje ste? Sg. Ades, mi fili! Ubi es?
- Δ4.** a. fecunda. Zemlja vrtov/Vrtna zemlja je rodovitna.
 b. antiquus, Graecus. Homer je starodaven grški pesnik.
 c. multae, latae. Na vrtu je mnogo košatih bukev (so mnoge košate bukke).
- Δ5.** a. discipuli! Bodite marljivi, učenci!
 magistra! Marljivi smo, učiteljica!
 b. mi serve? Kje si, moj suženj?
 domine Gai Iuli! V atriju sem, gospod Gaj Julij!
 c. mi geni! Pomagaj, moj genij!
 bone deus! Pomagaj, dobri bog!

C.

- 1.** a. Senca košatih jablan je vedno prijetna.
 b. Sirius ni le marljiv suženj, ampak je tudi dober pesnik.
 c. Antični Egipt je velika in rodovitna dežela.
- 2.** a. Gorje premaganim! (Premaganci ne morejo postavljati pogojev zmagovalcem.) (Livij: galski voditelj Bren)
 b. Biti sin bele kokoši. (Roditi se pod srečno zvezdo.) (Juvenal)
 c. Bogu hvala. (Sv. pismo)
 d. Število neumnih je neskončno. (Na svetu je mnogo nespametnih ljudi.)
 e. Na mnoga leta. (Voščilo)
 f. Spodrsalj (trsnega) pisala. (Pomota v pisanju.)
- 3.** a. Akademija filharmonikov/Združenje ljubiteljev glasbe
 b. Akademija operozov/Združenje »prizadevnih, delavnih«
- 4.** a. Quis nuntius deorum et Olympi est? Deus Mercurius.
 b. Cuius pater Apollo est? Pater Aesculapii, dei medicinae.
 c. Quis mater Musarum est? Mnemosýne, dea memoriae.

- Δ5.** a. starodavno ljudstvo
b. starodaven topol
c. dobra jablana
d. slaba jablana

- 6.** a. moj genij – moj duh zaščitnik, moj »angel varuh«
b. genij/duh zaščitnik/varuh rimskega ljudstva
c. genij/duh zaščitnik/varuh mesta Rima
d. genij/duh zaščitnik/varuh kraja (krajevna značilnost, duh/značaj določenega kraja, npr. zgradbe, doma, šole, sobe itd.)

- 7.** a. populus m., locus, anima/animus, femina
b. parentes, umbra, altus, latus

D.

- 1.** Zdravilo duha. (Dobre knjige so zdravilo za dušo.)
2. Tuba je substantiv prve a-deklinacije, Eustachii je genetiv singulara druge o-deklinacije, uporabljen kot neujemalni atribut, auditiva je adjektiv femininum.

Lectio V.

A.

1. a. multum amat.
b. suum spectat.
c. rosas apportat.

2. a. Lararium.
b. Corneliae et Aefrae.
c. Amicum Titum.

3. a. inf. cantare (peti)
imp. canta! (poj!), cantate! (pojte!)
prez. sg. canto (pojem), cantas, cantat; pl. cantamus, cantatis, cantant
b. delati – laborare (labora-)
razmišljati – cogitare (cogita-)
pripravljati – parare (para-)
pripovedovati – narrare (narra-)
c. festinat – 3. os. sg. prez. (hiti)
salutatis – 2. os. pl. prez. (pozdravljate)
apportas – 2. os. sg. prez. (prinašaš)
specta! – 2. os. sg. imp. (glej!)

4. a. tabulas ceratas (2) – A pl. (povoščeni/e tablici/e)
mi domine – V sg. (o moj gospod!)
dominae laetae (6) – G sg. vesele gospodarice, D sg. veseli gospodarici, N pl. veseli/e gospodarici/e, V pl. o veseli/e gospodarici/e!
b. lepe vrtnice (4) – G sg. (pulchrae rosae), N pl. (pulchrae rosae), A pl. (pulchras rosas), V pl. (pulchrae rosae!)
mojemu Cerberu – D sg. (Cerbero meo)
z veselimi zgozbami – Ab pl. (fabulis laetis)
Δc. Prevedi. Upoštevaj izjeme po spolu:
grškemu pesniku – D sg. (poetae Graeco)
visokih jablan – G pl. (malorum altorum)
rimskim mornarjem – D pl. (nautis Romanis)
starodavni Rodos (3) – N sg. (Rhodus antiqua), A sg. (Rhodum antiquam), V sg. (Rhode antiqua!)

Δ5. latus 3 (širok) – late (široko)
malus 3 (slab) – male (slabo)
longus 3 (dolg) – longe (dolgo, daleč)
laetus 3 (vesel) – laete (veselo)
antiquus 3 (starodaven) – antique (starodavno, na starodaven način)
Romanus 3 (rimski) – Romane (rimsko)

B.

1. a. apportat. Sužnja Lidija prinaša vrtnice.
b. ornant. Klavdija Metela in sužnja Lidija krasita lararij (kapelico/oltar domačih larov).

- c. da! Kornelija: »Afra, daj vrtnice!«
- d. parant. Otroci in sužnji pripravljajo/delajo gospodarju skrbi.
- e. narrat. Suženj Sirius pripoveduje Korneliji in Afri basen/zgodbo.
- f. monstrate! Davus in Urbana, pokažita gospe kuhinjo!

- 2. a. vitam. Žena ljubi življenje.
- b. fortunās. Muze pripravljajo/krojijo usode.
- c. vīam. Zvezda, pokaži pot!

- 3. a. familiae. Gospodinja, pripravi družini obed/večerjo!
- b. amicis. Titus kaže prijateljem okroglo luno in zvezde.
- c. horto. Voda je vrtu potrebna. (Vrt potrebuje vodo.)

- Δ4. a. bene, male. Dober gospodar dobro skrbi za družino, slab slabo.
- b. lente, laete. Sirius dela počasi in veselo pripoveduje basen/zgodbo.
- c. Latine, Graece. Palada je (se imenuje) latinsko Minerva, grško Atena.

C.

1.

- a. populo. Kaj ohranja sloga/enotnost ljudstvu? Domovino.
- b. rosis. Kaj krasijo dekleta z vrtnicami? Dianin oltar.
- c. Cui serva Lydia pulchras rosas apportat? Komu prinaša sužnja Lidija lepe vrtnice? Svoji gospodarici.
Quid serva Lydia dominae suae apportat? Kaj prinaša sužnja Lidija svoji gospodarici? Lepe vrtnice.

2.

- a. Pl. Stellae clarae nautis Romanis semper vias monstrant. Svetle zvezde rimskim mornarjem vedno (po)kažejo pota/poti.
- b. Pl. Musae antiquis poētis Graecis magnam gloriam donant. Muze podarjajo/dajejo antičnim grškim pesnikom veliko slavo. (Substantiv gloria se ponavadi na postavlja v plural.)
- c. Sg. Magistra, discipulo sedulo/discipulae sedulae saepe fabulam narra! Učiteljica, marljivemu učencu/marljivi učenki pogosto pripoveduj zgodbo!

3.

- a. Zmaga ljubi skrb. (Zmaga prinaša s seboj skrbi.) (Katul)
- b. Dolga pot spremeni dekleta. (Daleč od oči, daleč od srca.) (Propertij)
- c. Motiti se je človeško. (Vsakdo se lahko zmoti.) (Seneka Starejši)
- d. Mislim, torej sem. (Mislim, torej obstajam. Dokaz za obstoj človeka je v tem, da razmišlja.) (Descartes)
- e. Ur ne štejem, če niso jasne. Štejem samo jasne ure. (V življenju si zapomnim samo vedre ure/trenutke.) (Napis na sončni uri)
- f. Zdravnik zdravi, narava ozdravi. (Narava ima zadnjo besedo.)

4.

- a. Urbana: Quid in culina laboras, mi Dave?
Davus: Familiae bonam cenam paro.
- b. Lydia: Quid in horto laboratis, Cornelia (et) Afra (et) Syre?
Cornelia: Afram et Syrum specto et cogito.
Afra: Rosas curo.
Syrus: Corneliae et Aerae fabulam laetam narro.

5. a. orno, (de)monstro, (con)servo, dono, laboro, (in)cubo, patria, saluto
b. longus, clarus, rotundus, necessarius, fabula, hora, numerus, populus, erro.

D.

1. (Boginji) Romi in Avgustu; Cezar, imperator (vrhovni poveljnik), oče domovine
2. Fractura je substantiv prve a-deklinacije, male je adverb adjektiva malus, sanata je adjektiv femininum.
3. Učiteljica: Ali imaš rada latinščino?
Učenka: Seveda, zelo jo imam rada.

Lectio VI.

A.

- 1.** a. Flavae et Urbani sunt.
b. Lydiae sunt.
c. servi litterati sunt.

- 2.** a. Priamus.
b. In officina sua.
c. Medicinas.

- 3.** a. sg. familia rustica (podeželska/kmečka družina), familiae rusticae, familiae rusticae, familiam rusticam, familia rustica! (o p./k. družina!), cum familia rustica; pl. familiae rusticae, familiarum rusticarum, familiis rusticis, familias rusticas, familiae rusticae! (o p./k. družine!), cum familiis rusticis
sg. servus urbanus (mestni suženj), servi urbani, servo urbano, servum urbanum, serve urbane! (o mestni suženj!), cum servo urbano; pl. servi urbani, servorum urbanorum, servis urbanis, servos urbanos, servi urbani! (o mestni sužnji!), cum servis urbanis
b. mi serve docte – V sg. (o moj učeni suženj!)
officinae clarae (6) – G sg. (slavne delavnice), D sg. (slavni delavnici), N pl. (slavni/e delavnici/e), V pl. (o slavni/e delavnici/e!)
lacrimis meis (4) – D pl. (mojim/a solzam/a), Ab pl. (z mojima/i solzama/i)
c. rimsko ljudstvo (3) – N sg. (populus Romanus), A sg. (populum Romanum), V sg. (popule Romane!)
izobražene Rimljane – A pl. (Romanos litteratos)
učenih Grkov – G pl. (Graecorum doctorum)

- 4.** a. inf. tacere (molčati)
imp. tace! (molči!), tacete! (molčite!)
prez. sg. taceo (molčim), taces, tacet; pl. tacemus, tacetis, tacent
inf. silere (molčati)
imp. sile! (molči!), silete! (molčite!)
prez. sg. sileo (molčim), siles, silet; pl. silemus, siletis, silent
b. imeti – habere (habe-)
strašiti – terrere (terre-)
smejati se – ridere (ride-)
učiti – docere (doce-)
pogrešati – egere (ege-)
c. odgovori – responde!, pl. respondete!
premakni – move!, pl. movete!
molči (2) – tace!/sile!, pl. tacete!/silete!
d. terrent – 3. os. pl. prez. (strašijo)
placetis – 2. os. pl. prez. (ugajate)
timemus – 1. os. pl. prez. (bojimo se)

- Δ5.** doctus 3 (učen) – docte (učeno)
litteratus 3 (izobražen) – litterate (izobraženo)
avarus 3 (pohlepen) – avarie (pohlepno)

B.

1. a. habet. Družinski oče ima veliko denarja (velik denar).
b. interrogant, respondent. Učitelji sprašujejo, učenci odgovarjajo.
c. terret, timet. Volk prestraši kmeta, kmet se boji volka.
2. a. familiae, fabulas. Sirius družini vedno pripoveduje zgodbe.
b. parvis servis, medicinas. Priam malim sužnjem rade volje pokaže zdravila.
c. domino suo, medicinam. Priam svojemu gospodarju pogosto pripravi zdravilo.
3. a. Lydia filia Priami, medici docti, et Afrae est. Lidija je hčerka učenega zdravnika Priama in Afre.
b. Lydia serva domini Marci Cornelii Berulli est. Lidija je sužnja gopodarja Marka Kornelija Berula.
c. Fabulae Aesopi, servi Graeci, pulchrae sunt. Basni grškega sužnja Ezopa so lepe.
- Δ4. a. laete. Afra in Lidija se veselo/prešerno smejeta.
b. docte. Priam učeno/modro molči.
c. bene. Učenec dobro odgovarja.
5. a. in scholam. Kam hitiš, Titus? V šolo.
b. in horto cum Afra. Kje je Kornelija? Na vrtu z Afro.
c. ex horto in culinam. Davus (po)hiti z vrta v kuhinjo.
d. ab Afra ad dominam. Lidija (po)hiti od Afre h gospodarici.
6. a. linguae Latinae. Učimo se latinščine/o. (= Posvečamo se latinščini.)
b. fabulis. Učenci se veselijo zgodb.
c. lupos. Kdo se ne boji volkov?
d. amicos. Pomagajte prijateljem, moji sinovi! (= Podpirajte prijatelje, moji sinovi!)

C.

1. a. Syre. Priam vpraša: »Kaj pripoveduješ, Sirius?« Sirius odgovori: »Fedrovo basen.«
b. Priame. Sirius vpraša: »Kaj pripravljaš, Priam?« Priam odgovori: »Pripravljam zdravila.«
c. Dave et Urbana. Sirius in Priam vprašata: »Kaj pripravljata, Davus in Urbana?« Davus in Urbana odgovorita: »Pripravljava družini večerjo.«
2. a. Pohlepen mož/pohlepnež/skopuh ima veliko denarja, toda vedno živi v pomanjkanju (mu nekaj manjka, hoče več in več). Pl. Viri avari magnam pecuniam habent, sed semper egent.
b. Solze sužnja/Sužnjeve solze ne ganejo duše (srca) slabega/hudobnega gospodarja. Pl. Lacrimae servorum animos malorum dominorum non movent.
3. a. Ko molčijo, kričijo. (Ljudje lahko tudi z molkom veliko povedo.) (Cicero)
b. Prijatelje opominjaj naskrivaj, hvali pa javno! (Publilij)
c. Pozdravljen, Cezar, tisti, ki gredo v smrt, te pozdravljajo! (Tako so gladiatorji pozdravljali cesarja, ko so prihajali v areno.) (Svetonij)
d. Tukaj se sprehajajo pečeni prašiči. (Tukaj se cedita med in mleko.) (Petronij)
e. Ostani z nami, Gospod! (Sv. pismo)
f. Leni imajo vedno počitnice/praznike. (Erazem Rotterdamski)
4. a. Aesopus in Samo, insula Graeca, claras fabulas suas populo narrat.
b. Fabulae Aesopi de variis bestiis narrant, delectant, docent.

- c. Fabulae Aesopi non solum populo in Graecia sed etiam in terris Romanis placent.
- d. Fabulas Aesopi etiam familia Marci Cornelii Berulli amat.

- 5. a. egeo 2
- b. respondeo 2
- c. clamo 1
- d. noceo 2

6. serijski

D.

- 1. Arhelaj in Honorata s svojimi
- 2. Daj!, Označi!, Zmešaj!
- 3. Hčerka: Mami, koliko je ura?
Mama: Tretja /Osem! Pohiteti moraš!

Lectio VII.

A.

- 1.** a. Emonae habitat.
b. Romae nata est.
c. Emonae nati sunt.

- 2.** a. In Colonia Iulia Emona.
b. In terris alienis.
c. In forum et in thermas.

- 3.** a. sg. liber incola Romanus (svoboden rimski prebivalec), liberi incolae Romani, libero incolae Romano, liberum incolam Romanum, liber incola Romane!, cum libero incola Romano; pl. liberi incolae Romani, liberorum incolarum Romanorum, liberis incolis Romanis, liberos incolas Romanos, liberi incolae Romani!, cum liberis incolis Romanis
sg. bonus liber Latinus (dobra latinska knjiga), boni libri Latini, bono libro Latino, bonum librum Latinum, bone liber Latine, bono libro Latino; pl. boni libri Latini, bonorum librorum Latinorum, bonis libris Latinis, bonos libros Latinos, boni libri Latini!, bonis libris Latinis
b. incolae liberi (5) – G sg. (svobodnega prebivalca), N pl. (svobodna/i prebivalca/i), V pl. (o svobodna/i prebivalca/i!)
muris altis (4) – D pl. (visokim/a zidovom/a, visokemu obzidju), Ab pl. (z visokima/i zidovoma/zidovi, z visokim obzidjem)
pulchri vesperi (5) – G sg. (lepega večera), N pl. (lepa/i večera/i), V pl. (o lepa/i večera/i!)
c. grške knjige (4) – G sg. (libri Graeci), N pl. (libri Graeci), A pl. (libros Graecos), V pl. (libri Graeci!)
svobodnih mož – G pl. (viorum liberorum)
jasni večer (3) – N sg. (vesper serenus*), A sg. (vesperum serenum), V sg. (vesper serene!)
o moj črni konj! – V sg. (mi eque niger!) *ali clarus

- 4.** veličastnega kopališča – G pl. (thermarum magnificarum)
črno podzemlje (3) – N pl. (inferi nigri), A pl. (inferos nigros), V pl. (inferi nigri!)
svobodne otroke – A pl. (liberos liberos)
visokemu obzidju – D pl. (muris altis)
lepe Atene (3) – N pl. (pulchrae Athenae), A pl. (pulchras Athenas), V pl. (pulchrae Athenae!)

- Δ5.** a. Romae, Celeiae, Troiae, Nauporti, Rhodi, Athenis (!)
b. Romam, Celeiam, Troiam, Nauportum, Rhodum, Athenas
c. Romā, Celeiā, Troiā, Nauporto, Rhodo, Athenis

B.

- 1.** a. Emona etiam servis in terris alienis natis placet. Emona ugaja tudi sužnjem, rojenim v tujih deželah.
b. Colonia Iulia Emona multas et varias tabernas habet. Kolonija/Mesto Julija Emona ima mnogo različnih tabern (delavnic s prodajalnami, »butikov«).
c. Priamus medicus parvis servis Flavae et Urbano medicinas monstrat. Zdravnik Priam kaže zdravila malima sužnjema Flavi in Urbanu.

- 2.** a. Circa villam rusticam, in agro, in horto, in silva.

Lucij: »Kje dela vaš Sirius vsak dan?« Titus: »Okoli vile rustike/podeželske vile: na polju, na vrtu in v gozdu.«

b. e villa rustica nostra, in viam, in tabernam.

L.: »Poglej Afro! Kam hiti?« T.: »Iz naše vile rustike/pristave na ulico in v taberno/prodajalno.«

c. e tablino, in culinam, a domino Marco, ad Urbanam sociam suam.

L.: »Kam zdaj hiti Davus?« T.: »Iz gospodarjeve delovne sobe v kuhinjo. Od gospodarja Marka k svoji družici Urbani.«

- 3.** a. linguae Graecae. Uči se grški jezik/grščino, sin moj!
 b. amicum miserum. Pomagaj ubogemu prijatelju, dobri deček!
 c. corvum nigrum. Kornelija se boji črnega krokarja.
 d. bono libro. Klavdija Metela se vedno razveseli dobre knjige.

- 4.** a. serve Dave, serva Lydia. Pomagajta, suženj Davus in sužnja Lidija!
 b. mi geni. Pomagaj, moj genij/duh zaščitnik! (Ženske so imele vsaka svojo Junono.)
 c. bone vir. Pomagaj, dobri mož!
 d. Alexander, Antoni. Kje sta, Aleksander in Antonij?

C.

- 1.** a. Aecorna circa Emonam in fluvijis habitat. Ekorna prebiva v rekah okoli Emone.
 b. Agricolae vesperi ex agris in casas suas properant. Poljedelci zvečer hitijo s polj v svoje koče.
 c. Emonae non solum servi sed etiam viri liberi in tabernis laborare debent. V Emoni morajo delati v tabernah ne le sužnji, ampak tudi svobodni možje.
 d. Vir litteratus doctę et iucundę de historia Romae antiquae narrat. Izobraženi mož učeno/pametno in prijetno pripoveduje o zgodovini antičnega Rima.

adverbialno določilo

- 2.** a. Nespametno ljudstvo pogosto hvali slabe može. (Horacij)
 b. K zverem. (Smrtna obsodba v starem Rimu.)
 c. Nositi sove/čuke v Atene. (Delati nekaj nespametnega, saj je bilo v Atenah vse polno sov/čukov.)
 d. Obilen obed je za želodec velika kazen. (Bolje je jesti večkrat po malem.)
 e. Če skrbiš za kurijo/senatsko zbornico, ti kurija pripravi skrbi. (Kdor želi v politiko, bo imel veliko skrbi.) (Besedna igra)
 f. Gospod, ali so gospe doma? (Besedna igra)

- 3.** a. Servi et servae viri liberi et feminae liberae non sunt; liberi servorum liberi non sunt.
 b. Litterati servi Graeci saepe liberos dominorum Romanorum docent.
 c. Alexander Magnus libros claros Homeri, poętae Graeci, multum amat.

¹ Pesnitvi Iliada in Odiseja

Uporabi: liber 3, litteratus, saepe, doceo, amo, liber clarus, poęta Graecus, Alexander Magnus, Homerus

- Δ4.** a. Gaius in nigro equo suo Emonā Celeiam properat.
 b. Iulia cum familia sua in insula Rhodo habitat.
 c. Non solum Emonae sed etiam Celeiae et Nauporti familiae Romanae habitant.

Uporabi: festino/propero, equus niger, habito, insula Rhodus

- 5.** a. Duh/duša prebiva v očeh. Pl. Animi in oculis habitant.
 b. Ozek duh/Ozkoščič ljubi (samo) denar. Pl. Angusti animi pecuniam amant. (Cicero)
 c. Dober prijatelj je zaklad. Pl. Boni amici thesauri sunt.

- 6.** a. iacet – cubat. Emona leži med Celejo in Navportom. Tit leži v trikliniju/jedilnici.
 b. placet – iucunda est. Vila rustika ugaja družini. Podeželsko življenje je prijetno/je všeč/ugaja Gaju in Gaji.
 c. rustici – agricolae. Kmetje prebivajo v majhnih kočah. Poljedelci skrbijo za rodovitna polja.

- 7.** a. thesaurus, trezor, treasure
 b. poena, penal, penalty
 c. moveo, motor, to move
 d. terreo, teror, terror

D.

- 1.** Imeni AVKTUS EKORNI nam povesta, KDO je KOMU »rade volje izpolnil zaobljubo«. Avktus je subjekt (kdo ali kaj?), Ekorni je objekt v dativu (komu ali čemu?).
2. Sambucus je substantiv druge o-deklinacije in je (kot vsa drevesa, grmi) izjema po spolu, zato ga opisuje adjektiv femininum (nigra).
3. Tulija: »Pomagaj mi, prosim!«
 Terencija pomaga Tuliji.
 Tulija: »Hvala ti!«

Lectio VIII.

A.

- 1.** a. Venetia et Histria sita est.
b. Norico sita est.
c. Latio sita est.

- 2.** a. Multae et bonae viae.
b. Atrans inter Italiam et Noricum est.
c. Aquileia, praeclara colonia Romana.

- 3.** a. sg. verbum Latinum (latinska beseda), verbi Latini, verbo Latino, verbum Latinum, verbum Latinum!, verbo Latino; pl. verba Latina, verborum Latinorum, verbis Latinis, verba Latina, verba Latina!, verbis Latinis
pl. arma Romana (rimsko orožje), armorum Romanorum, armis Romanis, arma Romana, arma Romana!, armis Romanis
b. verba scripta (6) – N pl. (napisani/e besedi/e), A pl. (napisani/e besedi/e), V pl. (o napisani/e besedi/e!)
bello Punico (2) – D sg. (punski vojni), Ab sg. (s punsko vojno)
metallis necessariis (4) – D pl. (potrebnim/a kovinam/a), Ab pl. (s potrebnima/i kovinama/i)
doni iucundi – G sg. (prijetnega darila)
pactorum clarorum – G pl. (jasnih pogodb)
c. rimsko oblast – A sg. (imperium Romanum)
starodavnega Lacija – G sg. (Latii antiqui)
z lepimi darili – Ab pl. (pulchris donis)
prijetnih besed – G pl. (verborum iucundorum)
jasne pogodbe (4) – G sg. (pacti clari), N pl. (pacta clara), A pl. (pacta clara), V pl. (pacta clara!)

- 4.** inf. abesse (odsoten biti, manjkati)
imp. abes! (bodi odsoten!, manjkaj!), abeste! (bodite odsotni!, manjkajte!)
prez. sg. absum (odsoten sem, manjkam), abes, abest; pl. absumus, abestis, absunt
inf. posse (moči)
prez. sg. possum (morem), potes, potest; pl. possumus, potestis, possunt

- 5.** a. possunt – 3. os. pl. prez. (morejo)
manete – 2. os. pl. imp. (ostanite!)
posse – inf. (moči)
erras – 2. os. sg. prez. (motiš se)
b. ste – 2. os. pl. prez. (estis)
morete – 2. os. pl. prez. (potestis)
obiščemo – 1. os. pl. prez. (visitamus)
spremeniti – inf. (mutare)

B.

- 1.** a. Kovine so potrebne. Sg. Metallum necessarium est.
b. Jasne pogodbe (čisti računi), dobri prijatelji. Sg. Clarum pactum, bonus amicus.
c. Besede letijo (preminejo), napisano ostane. Sg. Verbum volat, scriptum manet.

- 2.** a. potest. Titus lahko dolgo ostane v Laciju.
 b. possunt. Tudi Klavdija Metela in Kornelija lahko pogosto obiščeta Rim.
 c. potestis? Prebivalci Emone, kje lahko jadrate/plujete? Po naši reki, kjer prebiva Ekorna.
 d. potes? Suženj Priam, kje lahko pripravljaš svoja zdravila? V svoji delavnici.

- 3.** a. studere. Ubogi učenci se morajo vedno/kar naprej učiti jezike.
 b. gaudere. Med počitnicami se učenci lahko veselijo brezdelja/prostega časa.
 c. delectare. Kaj lahko v šoli razveseli učence? Brezdelje, prijetne zgodbe in prijatelji.
 d. adiuvar/delectare. Lepe in dobro besede lahko pomagajo ubogim ženam in možem/razveselijo uboge žene in može..

- 4.** a. variam fortunam (O4), mundo (O3). Zlato prinaša svetu različno/raznoliko usodo.
 b. familiae (O3), familiam (O4). Brezdelje/prosti čas je družini prijetno/všeč, brezdelje družino razveseljuje.
 c. linguae Latinae (O3). Učenci naše šole se lahko učimo latinščino.
 d. ferrum necessarium (O4), imperio Romano (O3). Provinca Norik ima železo, (ki je) potrebno rimski državi.

- Δ5.** a. feriis. Med počitnicami so otroci lahko svobodni.
 b. vesperi. Ded in babica zvečer/ob večerih razveselita majhne otroke/malčke z zgodbami.
 c. bello Punico secundo, cottidie. V drugi punski vojni se rimsko ljudstvo vsak dan/iz dneva v dan boji.

- 6.** a. multos. Družinski oče ima veliko družino in mnogo zvestih sužnjev.
 b. multa. V rimski državi je mnogo lepih mest.
 c. multa. Rim ima mnogo sijajnih/prekrasnih gledališč.
 d. multi. Mnogo morskih roparjev/Številni morski roparji ustrahuje/jo uboge mornarje.
 e. multas. Naš dedek ima na svojem vrtu mnogo košatih bukev.

C.

- 1.** a. Rimska država je velika in zelo slavna.
 b. Orožje starih Rimljanov je slavno.
 c. Toda usoda/vojna sreča druge punske vojne je različna/zdaj na eni, zdaj na drugi strani.
 d. V drugi punski vojni se Hanibal dolgo časa zadržuje v Italiji.

- 2.** a. Prijateljstvo je lahko (lahko obstaja, se lahko ohrani) samo med dobrimi. (Samo dobri ljudje so zmožni gojiti prijateljstvo.) (Cicero)
 b. Po trnovi poti k zvezdam. (Pot v višave/k slavi ni lahka.) (Seneka Mlajši)
 c. Po strmi poti k zvezdam. (Do slave vodi strma/težavna pot.)
 d. H kovinam./V rudnik. (Obsodba na težko delo v rudnikih.)
 e. K aktom./Med spise. (V arhiv. Zadeva je zaključena.)
 f. Pozneje pripisano./Pripis. (k pismu, dokumentu itd.). (Kratika P. S.)

- 3.** a. In foris oppidorum antiquorum multa et magnifica templa (sita) sunt.
 b. Aurum vitam viri avari mutare potest.
 c. Metalla dona terrae sunt, Aegyptus antiqua autem donum fluvii Nili est.

- 4.** a. belli et armorum. Mars je bog vojne in orožja.
 b. agrorum et frumenti. Cerera je boginja polj in žita.

c. caeli, matrimonii. Jupiter je bog sveta in neba, Junona pa je boginja zakona/zakonskega stanu.

- 5.** a. ex insulis, in forum, in thermas. Prebivalci vsak dan pohitijo iz inzul/stanovanjskih blokov na forum in v terme/kopališče.
 b. in thermis, cum amicis, otio, aquam. V termah se s prijatelji veselijo brezdelja/prostega časa, se smejejo in gledajo (naokoli). Vode se ne bojijo, ampak jo imajo radi.
 c. in insulas, ad familias suas. Zvečer veseli pohitijo v inzule k svojim družinam.

6. Kornelijino družinsko drevo

Titus	frater	Emonae habitat	Emonae natus
Claudia Metella	mater	Emonae habitat	Romae nata
Marcus Cornelius Berullus	pater	Emonae habitat	Romae natus
?parentes Claudiae Metellae	avus, avia	Romae habitant	? nati
?parentes M. Corneli Berulli	avus, avia	Romae habitant	? nati
Appius Cornelius Berullus	patruus	Celeiae habitat	Romae natus
Claudia Secunda	matertera	Aquileiae habitat	Romae nata

7. millennium c. d.

- street a. b.
 strada a. b.
 Strasse a. b.

D.

1. Anno – v letu je ablativ singulara (kdaj?, ablativ časa – ablativus temporis), Domini – Gospoda je genitiv singulara (koga ali česa?, v čigavem letu?). Dobeseden prevod: v letu Gospoda → v Gospodovem letu.

2. Kemijski znaki za elemente izhajajo iz latinskih imen, npr. Ag (argentum)*, Pb (plumbum)**

* prim. Argentina

** prim. plomba

3. Apij: Kje stanuješ?

Publij: Blizu trga, pri Janovem svetišču.